

ТАКІ РІЗНІ ОБЛИЧЧЯ ВОДИ

ВОДНИЙ ДОВІДНИЧОК

Атмосферні опади – вода в рідкому чи твердому стані (дощ, сніг, наземні гідрометеори тощо), що випадає з хмар чи осідає з повітря на земній поверхні і на предметах. Опади вимірюють товщиною шару води, що випала, в мм. В середньому на земній кулі випадає приблизно 1000 мм опадів на рік, а в пустелях і у високих широтах – менше 250 мм на рік.

Випаровування – пароутворення, яке відбувається на вільній поверхні рідини. Випаровування з поверхні твердого тіла називають сублімацією.

Гідрометеори – синонім до атмосферних опадів. Найчастіше це опади, які виділяються безпосередньо з повітря на земній поверхні і на предметах (роса, іній, паморозь тощо).

Інфільтрація (від лат. „in” – в і „filtratio” – проціджування) в геології – проникнення атмосферних і поверхневих вод у ґрунт, гірську породу по капілярних і субкапілярних порах та інших порожнинах.

Конденсація водяної пари в атмосфері – перехід водяної пари, яка міститься в атмосферному повітрі, в рідкий чи твердий стан з утворенням крапельок та кристалів хмар

і туманів, а також з виділенням води чи льоду на наземних предметах. Відбувається на ядрах конденсації за охолодження повітря до точки роси, в результаті його адиабатичного підйому чи теплообміну з землею поверхнею.

Кругообіг води – постійний процес переміщення води в географічній оболонці Землі, здебільшого між атмосферою і землею поверхнею. Складається з випаровування, переносу водяної пари і конденсації її в атмосфері (з утворенням хмар), опадів, їх інфільтрації і стікання з суходолу до водойм.

Льодостав – період нерухомого льодяного покриву на річці (водоймі). Тривалість льодоставу залежить від тривалості та температурного режиму зими, характеру водойми, товщини снігу.

Стік (у гідрології) – стікання в моря і пониження рельєфу дощових, талих і підземних вод, яке відбувається як по земній поверхні (поверхневий стік), так і в товщі земної кори (підземний стік). Стік – ланка кругообігу на Землі. Розрізняють стоки русловий і схиловий (поза річищем).

ТАКІ РІЗНІ ОБЛИЧЧЯ ВОДИ

ТРИ СТАНИ ВОДИ В ПРИРОДІ

Град – атмосферні опади у вигляді частинок льоду неправильної форми; випадає в теплу пору року, зазвичай під час грози.

Дощ – рідкі атмосферні опади. Випадає з хмар. Діаметр крапель від 0,5 до 6–7 мм.

Іній – тонкий шар кристалів льоду, що утворюється на ґрунті, траві і наземних предметах під час охолодження земної поверхні до температури нижче 0 °С в результаті її сильного теплового випромінювання вночі, коли небо чисте і віє слабкий вітер.

Мжичка – атмосферні опади у вигляді дрібних крапель діаметром менше 0,5 мм.

Паморозь – рихлі снігоподібні кристали льоду, що наростають на гіллі дерев, дротах тощо в тиху морозну погоду, найчастіше в туман.

Роса – краплі води, що утворюються за конденсації водяної пари на ґрунті, траві та наземних предметах через охолодження їх внаслідок випромінювання. Виникає в ясні та тихі ночі, коли земне випромінювання велике.

Сніг – тверді атмосферні опади, які складаються з кристалів льоду різної форми – сніжинок, переважно шестикутних пластинок і шестипроменевих зірочок; випадає з хмар за температури повітря нижче 0 °С.

Туман – аерозоль з крапельно-рідинною дисперсною фазою. Утворюється з перенасичених парів внаслідок конденсації. В атмосфері туманом називають скупчення водяних крапельок чи льодяних кристалів в приземному шарі.

Фірн (нім. Firn) – щільний зернистий сніг, який утворюється на льодовиках і сніжниках вище снігової межі внаслідок тиску вищих шарів, поверхневого танення і вторинного замерзання води, яка просочилася вглиб.

Хмари – скупчення сконденсованих в атмосфері водяних крапель і льодяних кристалів. Хмари утворюються здебільшого в тропосфері. Їх розрізняють за висотою: хмари верхнього ярусу (вище 6 км) – перисті, перисто-шаруваті, перисто-купчасті – складаються з кристалів льоду; хмари середнього ярусу (2–6 км) – високошаруваті і висококупчасті – складаються з найдрібніших крапель і кристалів льоду; хмари нижнього ярусу (нижче 2 км) – шаруваті, шарувато-купчасті і шарувато-дощові – складаються переважно з крапель. Хмари виникають в результаті конденсації водяної пари, яка міститься в повітрі. Діаметри хмарових крапель – приблизно декілька мікрометрів, вміст рідкої води в хмарах – долі грама чи декілька грамів на м³. За укрупнення частини крапель і кристалів вони випадають з хмар у вигляді атмосферних опадів. У стратосфері спостерігають також перламутрові, а в мезосфері – сріблясті хмари.

ТАКІ РІЗНІ ОБЛИЧЧЯ ВОДИ

ВОДНІ СТИХІЇ

Водопілля – щорічне відносно довге збільшення водності річки в один і той самий сезон, яке спричиняє підйом її рівня; зазвичай супроводжується виходом вод з меженого річища і затопленням заплави.

Гроза – локальне атмосферне збудження, пов'язане з розвитком купчасто-дощових хмар. Супроводжується громом і блискавками, сильними поривами вітру і зливою.

Заметіль (метелиця) – підняття снігу вітром з поверхні снігового покриву. Вона може бути сильною і слабкою. Якщо сніг переноситься безпосередньо над сніговим покривом у шарі атмосфери товщиною кілька десятків сантиметрів, то це слабка заметіль. Для виникнення заметілі одного вітру недостатньо. Якщо температура повітря вище або близька до 0 °С і сніговий покрив вологий, то сніг не переноситься. Особливо сильні заметілі спостерігаються на узбережжі Антарктиди, де дуже сильні вітри, а сніговий покрив сухий через низькі температури.

Льодохід – рух льоду на річках під дією течії або вітру.

Повінь – значне затоплення місцевості в результаті підйому рівня води в річці, озері в період танення снігу, злив, вітрових нанесень води тощо.

Паводок – порівняно короткочасний і неперіодичний підйом рівня води, що виникає внаслідок швидкого танення снігу льодовиків, сильних дощів. Якщо паводки відбуваються один за одним, то вони можуть спричинити водопілля. Значний паводок може викликати повінь.

Снігова лавина – раптовий зсув великих мас снігу з крутих гірських схилів. Виникає під час порушення стійкості снігу внаслідок різких змін погоди (сильні снігопади, відлиги, хуртовини тощо) у комплексі з особливостями рельєфу та підстилаючої поверхні (крутизна схилів, характер рослинного покриву тощо). Снігові маси рухаються зі швидкістю 250–300 км/год. Попереду лавини йде зумовлена нею повітряна хвиля, тиск якої створює досить великі руйнування.

Хуртовина (завірюха, віхола) – це випадіння снігу з хмар під час сильного вітру. Часто супроводжується заметіллю. В одних випадках чітко видно, що сніг падає зверху, в інших – не можна відрізнити, скільки снігу падає зверху і скільки піднімається вітром із земної поверхні. Якщо сніг випадає з купчасто-дощових хмар і тому має характер грози, то хуртовина дуже сильна, але короткочасна.